

Výročná správa za rok 2009

MK - 277/2010 - 103/1921

Organizácia: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví

Rezort: Ministerstvo kultúry SR

Typ hospodárenia: štátna príspevková organizácia

Miesto konania verejného odpočtu: Zasadacia miestnosť, Jakubovo nám. č. 12, Bratislava

Čas konania verejného odpočtu: 21. mája 2010 o 11.00 hod.

Výročná správa je na internetovej stránke MK SR:

www.culture.gov.sk/odpocety/odpocety09/odpocety.html

Výročná správa je na internetovej stránke organizácie: www.duch.sk

OBSAH

		strana
1.	Identifikácia organizácie	3
2.	Poslanie a strednodobý výhľad organizácie	4
3.	Kontrakt organizácie s ústredným orgánom a jeho plnenie	7
4.	Činnosti/produkty organizácie a ich náklady	8
5.	Rozpočet organizácie	21
6.	Personálne otázky	22
7.	Ciele a prehľad ich plnenia	23
8.	Hodnotenie a analýza vývoja organizácie v roku 2008	23
9.	Hlavné skupiny užívateľov výstupov organizácie	24

1. Identifikácia organizácie

Názov: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví

Sídlo: Jakubovo nám. 12, Bratislava

Telefón: +421-2-20468 405 – 407, +421-2-20468 403 (ekonómka)

Fax: +421-2-20468 407

e-mail: uvsc@duch.sk

adresa internetovej stránky organizácie: www.duch.sk

Rezort: Ministerstvo kultúry SR

Forma hospodárenia: príspevková organizácia

Riaditeľka: ThLic. Michaela Moravčíková

Členovia vedenia: Mgr. Lucia Grešková, PhD., zástupkyňa riaditeľky

Hlavné činnosti:

Výskumná, informačná, dokumentačná, analytická, konzultačná, prednášková a edičná činnosť v oblasti tradičnej a netradičnej religiozity. V rámci svojej pôsobnosti Ústav pre vzťahy štátu a cirkví:

- realizuje interdisciplinárny analytický a komparatívny výskum religiozity, cirkví a náboženských spoločností, náboženských filozofií, kvázináboženských fenoménov a vzťahov štátu a cirkví,
- vykonáva odborné a konzultačné činnosti pre ústredné orgány štátnej správy, najmä pre zriaďovateľa, orgány štátnej správy a ďalšie inštitúcie,
- organizuje vedecké, informačné, odborné a vzdelávacie aktivity a podujatia súvisiace s predmetom svojej činnosti; organizuje a podieľa sa na realizácii konferencií, seminárov, kolokvií a individuálnych stretnutí s domácimi i zahraničnými odborníkmi,
- nadväzuje priame vzťahy v oblasti svojej činnosti so subjektmi doma i v zahraničí a vstupuje do medzinárodných združení a projektov, spolupracuje s domácimi štátnymi, cirkevnými, vedeckými, kultúrnymi, vzdelávacími ustanovizňami a občianskymi združeniami i zahraničnými inštitúciami zaoberajúcimi sa predmetnou problematikou,
- venuje sa psychologicko-poradenskej činnosti pre obete, resp. ich rodinných príslušníkov, v prípadoch negatívneho pôsobenia náboženských spoločenstiev na jednotlivcov,
- zhromažďuje informácie v skúmanej oblasti, sprístupňuje a šíri vedecké poznatky; sústreďuje odbornú literatúru, tlač, realizuje monitoring informácií v predmetnej oblasti, analyzuje ich a výsledky sprístupňuje odbornej i laickej verejnosti,
- prezentuje výsledky svojej práce prostredníctvom edičnej, vydavateľskej a propagačnej činnosti, vydáva odborné publikácie venované domácej a zahraničnej religiozite vo forme letákov, zborníkov, monografií.

2. Poslanie a strednodobý výhľad organizácie

Poslanie organizácie

Ústav pre vzťahy štátu a cirkví (ďalej aj ÚVŠC) sa zaoberá interdisciplinárnym výskumom vzťahov štátu a cirkví. Jeho poslaním je informačnou, dokumentačnou, výskumnou, odbornou-poradenskou, edičnou a organizačnou činnosťou prispievať k pozitívnemu a dynamickému rozvoju vzťahov medzi štátom a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami i neregistrovanými náboženskými spoločnosťami v Slovenskej republike. ÚVŠC je jedinou štátnou, konfesionalne neutrálnou inštitúciou v Slovenskej republike, ktorá sa špecializuje na predmetnú oblasť – sústreďuje odbornú literatúru a tlač, vydáva odborné publikácie, organizuje odborné podujatia, resp. podieľa sa na ich realizácii, spolupracuje s domácimi i zahraničnými inštitúciami, vykonáva odborné konzultačné činnosti. Tieto aktivity sú navzájom prepojené a ich výkon nemôže v plnej miere zabezpečiť iná ako štátna inštitúcia, keďže na ich realizáciu je potrebná organizačná, expertná, štatistická, dokumentačná a vydavateľská účasť štátu.

Religiozita je ustavične sa vyvíjajúci fenomén a preto si vyžaduje sústavné a komplexné štúdium, a zo strany štátu i vytváranie koordinačných mechanizmov. ÚVŠC svoje poslanie realizuje na základe kontraktu uzatváraného každoročne s Ministerstvom kultúry SR, výskumného programu a ďalších pokynov zriaďovateľa prostredníctvom cirkevného odboru MK SR, zohľadňujúcich aktuálne potreby spoločenskej praxe pri výkone cirkevnej politiky, ako aj v súlade s ďalšími požiadavkami ÚOŠS – prostredníctvom zriaďovateľa alebo priamo –, ako aj v súlade s potrebami ďalších štátnych a verejných inštitúcií, ako aj klientov a občanov, ktorí sa na ÚVŠC obracajú.

Strednodobý výhľad organizácie

V roku 2010 sa ústav zameria na realizáciu činností, na ktoré uzavrel kontrakt so svojím zriaďovateľom:

Výskum religiozity

Dlhodobý výskum religiozity s dôrazom na problematiku náboženskej slobody, náboženských menšín, registrácie cirkví, ľudských práv a pôsobenie cirkví a náboženských spoločností. Ide o základný výskum, ktorého súčasťou je reflexia a štúdium religiozity v spoločnosti, zber, sumarizácia a sprístupnenie základných informácií o registrovaných cirkvách a náboženských spoločnostiach a implicitnej religiozite v SR, ako aj o nových náboženských spoločnostiach pôsobiach na Slovensku i vo svete. V rámci analýzy sa dôraz kladie na štúdium spoločensky nebezpečných fenoménov, s osobitným zreteľom na extrémisticky sa prejavujúce náboženské skupiny. Výskum náboženského extrémizmu a terorizmu sa zameria na vymedzenie tohto pojmu a jeho foriem, na jeho právne aspekty, ako aj na náboženskú extrémistickú scénu v SR i zahraničí, s dôrazom na prepojenie národnostne a nábožensky motivovaného extrémizmu a implikácie pre Slovensko, ako aj na pravicový extrémizmus. Na základe prebiehajúcich aktivít cirkví bude ústav naďalej podporovať medzináboženský dialóg, v spolupráci s jednotlivými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Ústav bude pokračovať v systematickom vzdelávaní pracovníkov zainteresovaných subjektov v oblasti prevencie všetkých foriem

diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a iných prejavov intolerancie. Ťažisko bude spočívať v spolupráci s PPZ SR a MV SR. V záujme ochrany jednotlivca, rodiny a spoločnosti sa realizuje informačná a konzultačná činnosť pre zainteresovanú odbornú i širokú verejnosť a psychologicko-poradenská činnosť pre jednotlivcov v prípadoch negatívneho pôsobenia náboženských skupín, resp. pre ich rodinných príslušníkov.

ÚVŠC sa bude zameriavať na štúdium fenoménu náboženstva vo verejnom priestore najmä z hľadiska pokojnej a tvorivej koexistencie v rámci multikonfesiónálnych a interkultúrnych spoločností, s dôrazom na reflektovanie odlišnosti náboženských tradícií ako nositeľov hodnôt a teoretické hľadanie možností rozširovania akceptácie a aplikácie základných ľudských práv a slobôd ako prieniku náboženských hodnôt. Ústav sa v spolupráci s predstaviteľmi cirkví bude usilovať zvyšovať všeobecnú informovanosť verejnosti a veriacich o rizikách súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi a poukazovať na možnosti duchovného pôsobenia cirkví a náboženských spoločností medzi drogovými závislými. V rámci Roka kresťanskej kultúry sa zameriame na rozvíjanie dialógu medzi kultúrou a vierou prostredníctvom poznávania a prezentácie hodnôt i tvorcov kresťanského umenia a kultúry.

Výstupom budú štúdie, publikácie a odborné podujatia, poradenská a prednášková činnosť, sprevádzanie, tvorba odborných posudkov, najmä podľa konkrétnych potrieb MK SR, resp. posudky v súvislosti s uplatňovaním práva na združovanie občanov v zmysle platnej legislatívy pre MV SR.

Aj v roku 2010 sa bude vykonávať štatistické zisťovanie o cirkvách a náboženských spoločnostiach – zber údajov prostredníctvom štatistického výkazu KULT 15-01, jeho vyhodnocovanie a predkladanie návrhov na optimalizáciu metodiky.

Odborná spolupráca

Rozvíjanie odbornej spolupráce prebieha najmä prostredníctvom vedeckej činnosti – na národnej i medzinárodnej úrovni s odborníkmi a inštitúciami relevantného zamerania: získavanie informácií, aktuálnych poznatkov, skúseností a kontaktov v zahraničí, odborné konzultácie, organizácia prednášok, seminárov, workshopov a konferencií s účasťou odborníkov zo SR i zahraničia, prezentácia výskumu v príslušnej oblasti na medzinárodných a domácich fórach a odborných podujatiach, plnenie záväzkov plynúcich z členstva v medzinárodných vedeckých organizáciách a práca v medzinárodných projektoch, odborné príspevky zahraničných expertov v publikáciách vydávaných ústavom a odborné práce našich pracovníkov v domácich a zahraničných odborných periodikách a publikáciách. Prijatia zahraničných hostí v rámci domácich podujatí, tlmočenie a preklady, súvisiaca korešpondencia.

K prioritným cieľom spolupráce bude patriť predovšetkým vytvorenie dlhodobej spolupráce a spoločného projektu s francúzskym ministerstvom kultúry so zameraním na transnárodné kultúrne dedičstvo. Výmena skúseností, informácií z oblasti duchovného dedičstva a hľadanie možného spôsobu spoločného riešenia tejto problematiky v rámci transnárodného priestoru.

V rámci spolupráce s detským hospicom a Oddelením komparatívnej religionistiky Univerzity vo Valencii zorganizujeme odborný seminár pre zainteresovaných odborníkov o duchovnom sprevádzaní rodín s umierajúcimi deťmi v rozličných náboženských tradíciách.

V rámci Roka kresťanskej kultúry sa budú konať pravidelné semináre (tematicky venované kresťanskej kultúre), určené pre zainteresovanú verejnosť. Semináre môžu

napomôcť lepšiu informovanosť verejnosti v oblasti náboženských hnutí a prispieť k medzináboženskému dialógu.

Analýza vzťahov štátu a cirkví

Dlhodobý výskum, zameraný na vývoj vzťahov štátu a cirkví v SR a v jednotlivých krajinách sveta s dôrazom na problematiku registrácie cirkví, financovanie a pôsobenie cirkví a náboženských spoločností v spoločnosti, islam a jeho vzťah k demokratickým hodnotám a západnej spoločnosti. Ide najmä o základný a aplikovaný výskum, zameraný na vývoj vzťahov štátu a cirkví v SR a vo svete, predovšetkým v oblasti registrácie cirkví a náboženských spoločností ako špecifického nástroja štátov pri uplatňovaní cirkevnej politiky, ako aj ekonomického zabezpečenia cirkví a ich činnosti, najmä v súvislosti s ich podporou zo štátneho rozpočtu. Výskum bude zameraný aj na právne, politické, bezpečnostné i spoločenské aspekty vzťahu štátu a cirkví v SR a vo svete. Súčasťou vytvorenia si celkového obrazu je monitoring cirkevno-politických udalostí za predošlý kalendárny rok a zostavenie ich prehľadu, dokumentácia (formou výstrižkov, fotokópií, anotácií, rešerší, prekladov), budovanie odbornej knižnice, terénny výskum (zber informácií pri návšteve podujatí, ústredí náboženských spoločenstiev), reflexia pôsobenia registrovaných cirkví a náboženských spoločností najmä v SR.

Získavanie relevantných informácií pre posudzovanie verejných úloh náboženstiev a vytváranie právnych rámcov pôsobenia náboženstiev v spoločnosti. Odborné analýzy variantov súčasnej cirkevnej politiky i jej trendov v SR, v európskych krajinách a vo svete môžu slúžiť ako podklad pre výkon štátnej cirkevnej politiky v SR – pri tvorbe legislatívnych noriem a usmernení.

Príprava súhrnného materiálu, mapujúceho a hodnotiaceho proces reštitúcií z hľadiska občianskeho a cirkevného práva a objasnenie problematiky majetku cirkví. Analýza a spolupráca pri spracovaní zmluvných dokumentov medzi SR, Svätou stolicou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Vytvorenie podkladového materiálu pre rozhodovanie v rámci prípravy nových právnych noriem upravujúcich ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností.

V roku 2010 plánujeme realizovať tieto prioritné projekty:

Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí a reštitúcie cirkevného majetku – vydanie dvoch publikácií;

Cirkvi a právo – Vzťahy štátu a cirkví na Slovensku; Konkordátní smlouvy Svätého stolca s postkomunistickými zeměmi (1990 – 2008) – vydanie dvoch monografických publikácií;

Náboženské korene pravicového extrémizmu; Náboženský extrémizmus ako politický fenomén v Európe a na Slovensku – vydanie dvoch publikácií.

V strednodobom výhľade sa ÚVŠC bude naďalej venovať úlohám predloženým zriaďovateľom (zmluvná základňa SR s cirkvami a náboženskými spoločnosťami, problematika financovania cirkví a reštitúcií cirkevného majetku, vývoj štátno-cirkevných vzťahov v postkomunistických krajinách a krajinách EÚ, aktivita cirkví a náboženských spoločností vo verejnom sektore, islam, sekularizmus). Sledujeme problematiku novej a netradičnej religiozity a kvázireligiozity v SR a zahraničí, nábožensky a národnostne motivovaného extrémizmu. Zvýšenú pozornosť budeme naďalej venovať formovaniu štátno-cirkevných systémov v Európe a vo svete pod vplyvom globalizačných faktorov (multikultúrne a relativizačné tendencie a ich protipóly) a úlohám náboženstva v medzinárodných vzťahoch.

3. Kontrakt organizácie s ústredným orgánom a jeho plnenie

Ústav pre vzťahy štátu a cirkví uzavrel s Ministerstvom kultúry SR, v zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 1067 zo dňa 20. 12. 2000, Kontrakt na rok 2009 č. MK-554/2008-102/16 367. Kontrakt je uverejnený na internetovej adrese <http://www.culture.gov.sk/uploads/Dy/MW/DyMWbU6YylkVzSK6XhHNNHQ/uvsc.pdf>. Bol uzatvorený na obdobie 1. 1. – 31. 12. 2009 na činnosti uvedené v tabuľke (konkrétne aktivity, ktoré v rámci jednotlivých úloh pracovníci vykonávali, sú rozpracované v časti 4):

Názov kontraktu	Kontraktovaná suma	Skutočnosť
Špecifikovaná činnosť v tom:		
výskum religiozity	54 305	48 311
odborná spolupráca	27153	24 175
analýza vzťahov štátu a cirkví	54 305	48 311

Výdavky na jednotlivé činnosti kontraktu v porovnaní s plánom na rok 2009 sú znížené, lebo výdavky za december 2008 boli menšie v porovnaní s výdavkami za december 2009.

Skutočné výdavky na kontrakt spolu predstavujú čiastku 120 797 EUR.

Z hľadiska objektívneho posúdenia čerpania výdavkov na kontrakt treba uviesť aj príjmy z predaja neperiodických publikácií, v celkovej sume 3 944 EUR.

Môžeme konštatovať, že úlohy zadané kontraktom boli realizované v stanovenom čase a na primeranej kvalitatívnej úrovni.

4. Činnosti/produkty organizácie a ich náklady

ÚVŠC vykonával v roku 2009 činnosti vyplývajúce z jeho štatútu, na základe kontraktu č. MK-554/2008-102/16 367, uzatvoreného s MK SR na rok 2009, ako aj v rámci schválených prioritných projektov na rok 2009 a v súlade s Výskumným programom na rok 2009 .

Tabuľka č. 4.1

(v EUR)

Činnosti/produkty organizácie:	Náklady* na činnosť/produkty celkom	Náklady kryté z:		
		bežného transferu	tržieb a výnosov	iných zdrojov **
a				
výskum religiozity	52 130	48 635	3 495	
odborná spolupráca	26 066	24 317	1 749	
analýza vzťahov štátu a cirkví	52 130	48 635	3 495	
SPOLU	130 326	121 587	8 739	

Pozn.:

*Náklady na činnosti/produkty v sebe zahŕňajú priame a nepriame náklady celkom. Náklady na jednotlivé činnosti/produkty boli rozdelené týmto spôsobom: podľa skúseností z minulých rokov sa používa percentuálny odhad na jednotlivé činnosti.

**Iné zdroje – prijaté od iných subjektov, formou daru alebo grantu.

Stála činnosť

VÝSKUM RELIGIOZITY

Špecifikácia činnosti:

Výskum religiozity je základný výskum, ktorého podstatnou súčasťou je monitorovanie religiozity v spoločnosti, zber, sumarizácia a sprístupnenie základných informácií o registrovaných a neregistrovaných náboženských spoločenstvách v SR a výskum implicitnej náboženskosti. Ide o dlhodobý výskum religiozity vo svete s dôrazom na problematiku náboženskej slobody, náboženských menšín, právneho statusu a registrácie cirkví a náboženských spoločností, ľudských práv a pôsobenia cirkví v spoločnosti, ako aj vznik a pôsobenie nových náboženských hnutí v SR. V rámci analýzy pôsobenia náboženských smerov na Slovensku sa dôraz kladie najmä na štúdium spoločensky nebezpečných fenoménov, ochrany jednotlivca, rodiny a spoločnosti, na metodiku preventívnej činnosti a samotnú prevenciu, s čím súvisí informačná a konzultačná činnosť pre zainteresovanú odbornú i širokú verejnosť a psychologicko-poradenská činnosť pre jednotlivcov v prípadoch negatívneho pôsobenia náboženských skupín, resp. pre ich rodinných príslušníkov. Výstupom sú štúdiá o vybraných aspektoch religiozity, poradenská a prednášková činnosť, sprevádzanie, tvorba odborných posudkov. Na základe konkrétnych potrieb MK SR a MV SR sa budú vypracúvať posudky v súvislosti s uplatňovaním práva na združovanie občanov v zmysle platnej legislatívy.

Aktuálnej orientácii v oblasti pôsobenia cirkví a náboženských spoločností v spoločnosti slúži monitoring ako východisko dokumentačnej činnosti. Priebežne monitorujeme predplatené i bezplatne odoberané periodiká (17 slovenských a 13 zahraničných titulov), elektronické správy (3 slovenské a 4 zahraničné elektronické servisy a zdroje + internet), ako aj webové stránky a podujatia cirkví a náboženských

spoločenstiev. Získané dáta priebežne vyhodnocujeme a sumarizujeme v papierovej, resp. elektronickej forme a slúžia ako podklad pre ďalšie odborné činnosti: vypracúvanie analýz, odborných článkov, posudkov, stanovísk, odpovedí v rámci poskytovania informácií, konzultácií poskytovaných odbornej i širšej verejnosti, ako aj na zostavenie prehľadu cirkevnopolitických udalostí roka atď.

V súlade so zákonom č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám sme v roku 2009 vybavili spolu 25 žiadostí, v zákonnej lehote, bezplatne. Žiadosti o informácie sa týkali najmä týchto oblastí: financovanie cirkví a náboženských spoločností, registrácia cirkví a náboženských spoločností, vzťahy štátu a cirkví, pôsobenie, učenie určitej náboženskej spoločnosti v SR, prenikanie často potenciálne nebezpečných spoločností do edukačného systému prostredníctvom alternatívneho vzdelávania a štatistické informácie o cirkvách a náboženských spoločnostiach.

V zmysle článku 11 Rezolúcie Rady Európy č. 1412 o zriadení inštitúcií poskytujúcich informačné a poradenské aktivity v oblasti novej religiozity, ako aj rezolúcie EÚ o kultoch, je našou stálou úlohou zhromažďovať a analyzovať objektívne informácie (získané z printových a elektronickej médií, ale aj z informačných tlačovín a webových stránok nových a neregistrovaných náboženských spoločností, z návštev ich podujatí či osobného kontaktu s ich predstaviteľmi, a v neposlednom rade na základe kontaktov s partnerskými subjektmi v SR i v zahraničí) a sprístupňovať ich formou vzdelávania, konzultácií a poradenstva pre verejnosť, ako aj prostredníctvom našej webovej stránky a médií. Poskytovali sme odborné konzultácie a poradenské služby, predovšetkým v oblasti pôsobenia nových náboženských smerov, ako aj konkrétnu a účinnú pomoc osobám, ktoré majú problémy alebo sa cítia byť poškodené niektorými náboženskými spoločnosťami, resp. manipulatívnym pôsobením v náboženskom prostredí. Osobne, telefonicky alebo písomne (najmä elektronickej poštou) sa na nás v roku 2009 obrátilo približne 50 klientov, hľadajúcich riešenie problémových situácií, ako aj žiadateľov o informácie orientačného charakteru.

Poskytovali sme konzultácie študentom (cca 40) pri písaní graduačných prác; vypracúvali sme posudky pre inštitúcie pracujúce s mládežou, policajný zbor i ďalšie inštitúcie a fyzické osoby, poskytovali sme informácie, stanoviská a rozhovory pre médiá atď.

V roku 2009 sa výskum religiozity zameriaval na tieto témy:

Štatistické zisťovanie o cirkvách a náboženských spoločnostiach

Je súčasťou Programu štátnych štatistických zisťovaní SR: zber údajov prostredníctvom štatistického výkazu KULT 15-01 o cirkvách a náboženských spoločnostiach sa vykonáva na základe poverenia MK SR v spolupráci s Odborom informatiky MK SR. Ročný štatistický výkaz o cirkvi a náboženskej spoločnosti za rok 2008 sme zaslali 30 spravodajským jednotkám. Po zhromaždení a spracovaní vyplnených výkazov boli vyhodnotené, odborne okomentované a postúpené na ďalšie spracovanie Štatistickému úradu SR prostredníctvom MK SR.

Náboženský extrémizmus a terorizmus

Výskum náboženského extrémizmu a terorizmu sa zameriava na definovanie a objasnenie tohto pojmu a jeho foriem, na jeho právne aspekty, ako aj na náboženskú extrémistickú scénu v SR a zahraničí, s dôrazom na prepojenie národnostne a nábožensky motivovaného extrémizmu a implikácie pre Slovensko, ako aj na pravicový extrémizmus. V rámci výskumu sa pozornosť venuje religióznej scéne na

Slovensku s dôrazom na nové a netradičné náboženské spoločenstvá, s osobitným zreteľom na extrémisticky sa prejavujúce náboženské skupiny, a aktuálnej problematike populizmu, nacionalizmu, extrémizmu, krajnej pravici a pravicovému radikalizmu v spojitosti s náboženstvom. Zvláštna pozornosť sa venuje úlohám vyplývajúcim z národného akčného boja proti terorizmu, Koncepcie boja proti extrémizmu, Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie, ktoré v rámci úloh rezortu kultúry rieši Ústav pre vzťahy štátu a cirkví. Na základe prebiehajúcich aktivít cirkví sa naďalej podporuje medzináboženský dialóg ako odpoveď na náboženský extrémizmus, v spolupráci s jednotlivými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Ústav pre vzťahy štátu a cirkví pokračuje v systematickom vzdelávaní pracovníkov zainteresovaných subjektov v oblasti predchádzania všetkých foriem diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie, zabezpečovaním odbornej poradenskej a konzultačnej činnosti pre orgány štátnej správy a ďalšie inštitúcie v otázkach súvisiacich s extrémizmom s náboženskými prvkami, antisemitizmom a xenofóbiou.

Náboženské korene pravicového extrémizmu

Dňa 22. októbra 2009 sme v ÚZ MK SR na Bielej ulici v Bratislave usporiadali odborný seminár venovaný pravicovému extrémizmu a jeho náboženským koreňom. Jeho cieľom bola aj výmena informácií a skúseností z boja proti pravicovému extrémizmu, jeho predchádzaní a definovaní. Podujatie bolo určené odborníkom, príslušníkom policajného zboru, sociálnym a osvetovým pracovníkom, psychológom, pedagógom, duchovným z radov registrovaných cirkví a náboženských spoločností, prípadne aj zástupcom iných relevantných subjektov, konfrontovaných s pravicovým náboženským extrémizmom.

Zborník Nebezpečné spoločenstvá, rodina, škola a štát

V roku 2009 sme zostavili, redakčne spracovali a pripravili do tlače zborník príspevkov z rovnomenného odborného seminára *Nebezpečné spoločenstvá, rodina, škola a štát*, ktorý sme usporiadali 12. novembra 2008 v ÚZ MK SR na Bielej ulici v Bratislave, na ktorom sa zúčastnili kompetentní odborníci – psychológovia, pedagógovia, duchovní, sociálni a osvetoví pracovníci i príslušníci policajného zboru SR. Zborník vyšiel v druhom polroku 2009 v rámci prioritných projektov v náklade sto kusov.

Pracovníci ústavu sa zúčastnili na diskusnom konzervatívnom klube na tému *Aká je budúcnosť waldorfských škôl na Slovensku? Pohľad do zákulisia experimentálneho overovania alternatívneho vzdelávania*, ktorý Konzervatívny inštitút 22. októbra 2009 v Pálffyho paláci v Bratislave.

V roku 2009 sme zostavili, redakčne spracovali a pripravili do tlače *Ročenku Ústavu pre vzťahy štátu a cirkví 2008*, ktorá prezentuje skrátenú verziu výročnej správy ÚVŠC 2008, prehľad cirkevnopolitických udalostí roka 2008 a odborné príspevky na aktuálne témy, ako napr.: exkomunikácia biskupov Bratstva sv. Pia X.; stav náboženskej slobody v SR; prvky inkulturácie v kánonickom manželskom práve; Masarykov agent medzi katolíkmi v USA; vzťah cirkvi k nekresťanským náboženstvám z hľadiska spásy; preklad Koránu z arabského jazyka do slovenského jazyka; výzvy pre slovenský pentekostalizmus; zmŕtvychvstanie ako religiózny fenomén v kontexte učenia Sri Chinmoya atď. Ročenka vyšla v lete v náklade sto kusov.

V rámci prednáškovej činnosti má ÚVŠC v trvalej ponuke prednášky pre základné, stredné školy i vysoké školy, policajný zbor a ďalšie inštitúcie. V roku 2009 to boli tieto prednášky:

- prednáška na tému *Prenikanie potenciálne nebezpečných spoločností do edukačného procesu*, 29. 4. 2009 v Trenčíne, v rámci cyklu Aktuálne sociálno-psychologické a sociálnopatologické javy, ktoré organizuje Metodicko-pedagogické centrum v Trenčíne;
- prednáška na tému *Cirkvi a náboženské spoločnosti*. 18. 5. 2009 v Nových Zámkoch;
- prednáška na tému *Duchovná scéna na Slovensku*, 18. 6. 2009 v Trenčíne, v rámci rovnomenného odborného seminára, ktorý usporiadalo Metodicko-pedagogické centrum v Trenčíne pre učiteľov OV, ON, NOS, NV a dejepisu ZŠ a SŠ.;
- prednáška na tému *Vzťahy štátu a cirkví na Slovensku* v septembri 2009 v Badíne;
- prednáška na tému *Prenikanie potenciálne nebezpečných spoločností do edukačného procesu*, 18. 11. 2009 v Trenčíne, v rámci cyklu Aktuálne sociálno-psychologické a sociálnopatologické javy, ktoré organizuje Metodicko-pedagogické centrum v Trenčíne;
- prednáška na tému *Náboženský extrémizmus*, 26. 11. 2009 v Trenčíne, v rámci rovnomenného odborného seminára, ktorý usporiadalo Metodicko-pedagogické centrum v Trenčíne.

ÚVŠC má vo svojom sídle v ponuke na predaj vlastné odborné publikácie, vrátane zborníkov z našich odborných konferencií, ktoré sú venované aj problematike nových a netradičných náboženských i kvázináboženských smerov (napr. Nová religiozita, Satanizmus, Islam v súvislostiach, Fenomén duchovného vodcu, Alternatívy v myslení, vo vede a náboženstve, Náboženská skupina ako potenciálny zdroj závislosti, Úloha posvätných textov v žitom náboženstve, Európa a nové náboženské hnutia I a II, Moderné náboženstvo I a II, Alternatívne liečebné metódy s presahmi do náboženstiev, New Age, Satanizmus – nebezpečenstvo sektárskeho zneužitia, Nebezpečné spoločnosti, rodina, škola a štát a ďalšie).

Ďalšiemu odbornému vzdelávaniu pracovníkov slúži systematicky budovaná príručná odborná knižnica ÚVŠC. K 31. decembru 2009 bolo evidovaných 2160 titulov. Informácie o nových, aktuálnych tituloch získavame sledovaním ponuky rôznych vydavateľstiev, internetu ako aj návštevou sezónnych knižných trhov: takým je napríklad knižný veľtrh Bibliotéka, na ktorom sa každoročne zúčastňujú i rôzne spirituálne a nové, netradičné, neregistrované náboženské zoskupenia ponúkajúce svoju literárnu produkciu. V nemalej miere pracovníci ÚVŠC priebežne dopĺňajú knižný fond ÚVŠC aj o zahraničné tituly, predovšetkým v anglickom, francúzskom a ruskom jazyku prostredníctvom zahraničných pracovných ciest a distribučných sietí. Nové tituly sa získavajú vo veľkej miere aj bezplatne, resp. na základe výmeny za nami vydané publikácie.

Náklady: 52 130 EUR

ODBORNÁ SPOLUPRÁCA

Špecifikácia činnosti:

Rozvíjanie odbornej spolupráce najmä prostredníctvom vedeckej činnosti – na národnej i medzinárodnej úrovni s odborníkmi a inštitúciami relevantného zamerania: získavanie informácií, aktuálnych poznatkov, skúseností a kontaktov v zahraničí, odborné konzultácie, organizácia prednášok, seminárov, kolokvií a konferencií s účasťou odborníkov zo SR i zahraničia, prezentácia výskumu v príslušnej oblasti na medzinárodných a domácich fórach a odborných podujatiach, plnenie záväzkov plynúcich z členstva v medzinárodných vedeckých organizáciách a práca v medzinárodných projektoch, odborné príspevky zahraničných expertov v našich publikáciách, ako aj našich pracovníkov v domácich a zahraničných periodikách a publikáciách. Prijatia zahraničných hostí v rámci domácich podujatí, tlmočenie a preklady, súvisiaca korešpondencia.

V roku 2009 sme plnili úlohy súvisiace so stanovenými hlavnými témami odbornej činnosti:

Transnárodné dedičstvo

Nadviazanie dlhodobej spolupráce s Ministerstvom kultúry Francúzskej republiky a vytvorenie spoločného projektu, zameraného na transnárodné dedičstvo a rómsku menšinu. Výmena skúseností, informácií z oblasti duchovného dedičstva a hľadanie možného spôsobu spoločného riešenia tejto problematiky v rámci transnárodného priestoru, príprava spoločného projektu.

Bratislavské dialógy o náboženstve

V rámci štúdia multikulturality a multireligiozity v globalizovanom svete organizujeme semináre určené pre odbornú aj širokú verejnosť pod názvom *Bratislavské dialógy o náboženstve*. Prezentácia je vedená formou predstavenia danej problematiky alebo spoločenstva, spojená s moderovaným dialógom s účastníkmi. Semináre tak môžu napomôcť lepšiu informovanosť verejnosti v oblasti náboženských hnutí a prispieť k medzináboženskému dialógu. V roku 2009 sme usporiadali štyri podujatia:

- prednáška Martina Šaba *Model financovania Katolíckej cirkvi na Slovensku* (5. mája 2009) spojenú s prezentáciou jeho rovnomennej knihy, na ktorej vydaní sme sa podieľali v roku 2008;
- seminár spojený s premietaním dokumentu *Znovunájdene Deti Božie* (12. mája 2009);
- prednáška J. Rogulovej z Historického ústavu SAV venovaný extrémizmu a jeho symbolike (25. mája 2009);
- stretnutie s predstaviteľmi Bahájskeho spoločenstva na Slovensku a Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (22. septembra 2009).

Cirkvi a riešenie sociálnych problémov

Sociálna činnosť cirkví a náboženských spoločností je po roku 1989 významným prvkom pri riešení závažných problémov slovenskej spoločnosti. Cieľom je nájsť také mechanizmy podpory (predovšetkým zo strany štátu), takých charitatívnych, pastoračných aj iných aktivít cirkví a náboženských spoločností, ktoré pomôžu riešiť sociálne problémy slovenskej spoločnosti. Ide o oblasti a postupy, kde je činnosť cirkví a náboženských spoločností pre špecifickosť prostredia efektívnejšia ako činnosť iných subjektov (štátnych, mimovládnych a pod.). Zvláštnu pozornosť sme

i naďalej venovali náboženskosti Rómov a problematike pastorácie rómskeho obyvateľstva.

V roku 2009 sme realizovali edičné práce (preklady, redakčná úprava atď.) na projekte vydania zborníka prednášok z rovnomenného medzinárodného odborného seminára *Pastorácia Rómov (Hľadanie rómskeho Boha)*, ktorý sme usporiadali 15. októbra 2008 v Bratislave. Publikácia vyšla v lete 2009 v náklade sto kusov. Dňa 29. septembra 2009 sme následne v ÚZ MK SR v Bratislave zorganizovali prezentáciu tohto zborníka.

Medzinárodná spolupráca v oblasti cirkví, nových náboženských hnutí a súvisiacej problematiky pokračovala na báze výmeny informácií, ako aj participácie na edičných projektoch ústavu s partnerskými organizáciami a inštitúciami v zahraničí (spolu 43), ku ktorým v roku 2009 pribudli: Department of Religious Studies, Institute of Philosophy and Sociology Polish Academy of Sciences, Varšava, Poľsko, Právnická fakulta univerzity Palackého v Olomouci, Česká republika, Teologická fakulta Univerzity v Solúne, Grécko a Guislain Formation Centre Gent, Belgicko.

Spolupráca ÚVŠC sa rozvíjala najmä s týmito medzinárodnými vedeckými organizáciami zameranými na štúdium náboženstva:

- ❖ C.I.A.O.S.N. (Informačné a poradenské centrum pre problematiku škodlivých sektárskych organizácií, federálne centrum zriadené zákonom z roku 1998, Belgicko), výmena informácií a vzájomné poskytovanie odb. príspevkov, výmena odb. titulov, poradenstvo,
- ❖ FECRIS (Európska federácia výskumných a informačných centier o sektách, Franc.), ÚVŠC od roku 2000 členom – korešpondentom, organizačná a administratívna súčinnosť na báze členstva (i s členskými organizáciami, keďže FECRIS zastrešuje viac ako 40 asociácií z 26 krajín); konzultácie a výmena informácií o novej religiozite v špeciálnom internetovom fóre.
- ❖ INFORM (nezávislá inštitúcia zriadená s pomocou britského ministerstva vnútra a tradičných cirkví, skúmajúca novú religiozitu, Londýn, Veľká Británia), výmena informácií a odborných materiálov, aktívna účasť riaditeľky INFORM-u na medzinárodnej konferencii *Financovanie cirkví a náboženských spoločností* na začiatku 21. storočia, Bratislava –Nitra, október 2009.
- ❖ ISSR (Medzinárodná spoločnosť sociológie náboženstiev), návšteva podujatí, organizovaných ISSR, odoberanie periodika *Social Compass*.
- ❖ ISORECEA (Združenie pre medzinárodné štúdium náboženstva vo východnej a strednej Európe, medzinárodná organizácia s individuálnym členstvom), účasť na podujatiach organizovaných ISORECEA, výmena informácií o stave religiozity.
- ❖ Direction de l'architecture et du patrimoine (Sekcia architektúry a kultúrneho dedičstva Ministerstva kultúry a komunikácie Francúzska), výmena informácií, odborných materiálov, recipročná účasť na podujatiach (Sylvie Grenet).
- ❖ Universitair Centrum Sint-Ignatius, Antverpy, Belgicko, výmena informácií, konzultácie.
- ❖ Jesuit Centre for Faith and Justice, Dublin, Írsko, výmena informácií, tlačovín.

- ❖ Social Justice Social Change Research Centre (Sydney, Austrália), výmena informácií a odborných materiálov, vzájomné poskytovanie odborných príspevkov, prísľub stáže v centre pre pracovníka ÚVŠC.

Riadne si plníme všetky záväzky plynúce z nášho členstva v medzinárodných organizáciách, v ktorých je naša účasť pre ÚVŠC prínosom:

- ❖ Společnost pro církevní právo - SPCP, Praha,
- ❖ FECRIS (Európska federácia výskumných a informačných centier o sektárstve),
- ❖ ISSR/SISR (Medzinárodná spoločnosť pre štúdium náboženstiev),
- ❖ ISORECEA (Združenie pre medzinárodný výskum náboženstiev v strednej a východnej Európe),
- ❖ ISA (Medzinárodná sociologická asociácia).

Z hľadiska získavania nových informácií a skúseností, nadväzovania a rozvíjania kontaktov ako aj prezentácie našich poznatkov a výsledkov výskumu je relevantná účasť zástupcov ÚVŠC na odborných podujatiach doma i v zahraničí. V roku 2009 sa ÚVŠC podarilo realizovať 8 zahraničných ciest, čo je významný nárast oproti trom realizovaným cestám v roku 2008; súvisí to najmä so skutočnosťou, že 6 z týchto pracovných ciest bolo z väčšej časti financovaných, resp. kofinancovaných organizátormi alebo pozývatelmi:

- medzinárodná konferencia FECRIS *Destructive Cults and Human Rights*, 15. – 17. mája 2009 v Petrohrade (Rusko), prednáška o legislatívnom usporiadaní vzťahov štátov a náboženských hnutí;
- konferencia *Náboženství a veřejná moc v zemích EU/Religion and Public Power in EU Countries*, 10. – 12. júna 2009 v Olomouci (ČR); vyrovnávanie sa s majetkovými krivdami spôsobeným cirkvám a NS v dobe komunistickej totality, financovanie cirkví v členských štátoch EÚ;
- generálne zhromaždenie riešiteľov projektu EURESIS (European Studies on Religion and State Interaction) 25. – 29. júna 2009 v Solúne (Grécko), práca v radiacom výbore, odovzdanie textu na publikovanie;
- medzinárodná konferencia ISSR/SISR „The Challenges of Religious Pluralism“ 27. – 31. júla 2009 v Santiagu de Compostela (Španielsko), aktívna účasť, dve odborné prednášky;
- medzinárodná konferencia *21st Century Russia: Freedom of Conscience, Religion and Church*, 2. – 7. augusta 2009, Petrohrad (Rusko), aktívna účasť, prednáška;
- medzinárodná konferencia *Telo ako kultúrny fenomén*, 16. – 17. septembra 2009, Hodonín (Česko), aktívna účasť, prednáška;
- medzinárodná konferencia *When East meets West – Islam, Human Rights and Secular Values*, 6. – 9. novembra 2009, Istanbul (Turecko), aktívna účasť, moderovanie panelu „Church-State Relations and Islam“;
- záverečná konferencia REVACERN, 12. – 14. novembra 2009, Budapešť (Maďarsko), aktívna účasť, prednáška.

Prezentácii našich poznatkov doma i v zahraničí slúžia aj publikačné aktivity našich pracovníkov:

MORAVČÍKOVÁ, Michaela. Religious Education and Denominational Schools in the Slovak Republic. In ASLAN, Ednan (Hg.) *Islamische Erziehung in Europa / Islamic Education in Europe*. Wien-Köln-Weimar, Böhlau Verlag, 2009. s. 457 – 473.

MORAVČÍKOVÁ, Michaela. Temptation in the Desert. Troubles with the State Neutrality. In MARINČÁK, Šimon (ed.) *Religion: Problem or Promise? The Role of Religion in the Integration of Europe*. Košice: Centrum spirituality Východ – Západ Michala Lacka, 2009. s. 153 – 158.

MORAVČÍKOVÁ, Michaela. Human Rights, Religion, Values and Power in the Period of Relativism In SERAFIMOVA, Maria., HUNT, Stephen., MARINOV, Mario., VLADOV, Vladimir (eds.) *Sociology and Law: The 150th Anniversary of Emile Durkheim (1858-1917)*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009.

MORAVČÍKOVÁ, Michaela y RIOBÓ SERVÁN, Alfonso. Acuerdos entre la República Eslovaca y la Santa Sede. *Revista General de Derecho Canónico y Derecho Eclesiástico del Estado* 21 (2009).

MORAVČÍKOVÁ, Michaela. „Nové nebo“ a „nová zem“. Niekoľko poznámok k problematike nekresťanskej mimocirkevnej religiozity. *Teologický časopis*. 1/2009, VII. r., s. 113 – 121.

MORAVČÍKOVÁ, Michaela. Náboženstvo a alternatívna spiritualita na úsvite tretieho tisícročia. *Viera a život*. 1/2009, XIX. r. s. 3 – 14.

GREŠKOVÁ, Lucia. Religious Extremism as a Political Phenomenon. In MARINČÁK, Šimon (ed.) *Religion: Problem or Promise? The Role of Religion in the Integration of Europe*. Košice: Centrum spirituality Východ – Západ Michala Lacka, 2009. s. 158 – 163.

GREŠKOVÁ, Lucia. New Religiousness in Slovakia as One of the Factors of Postmodernism. In SERAFIMOVA, Maria., HUNT, Stephen., MARINOV, Mario., VLADOV, Vladimir (eds.) *Sociology and Law: The 150th Anniversary of Emile Durkheim (1858-1917)*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009. s. 139 – 153.

GREŠKOVÁ, Lucia. V zajatí extrémizmu. In *Rozmer*. Bratislava: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt, 4/2009. s. 31 – 36.

Veľkým prínosom pre zvýšenie informovanosti odbornej verejnosti v SR boli v roku 2009 aj návštevy zahraničných expertov, neraz spojené s prednáškami, prípadne ich aktívnou účasťou na odborných podujatiach ÚVŠC alebo ich participáciou na edičných projektoch ústavu: Ročenka ÚVŠC 2008, Clara pacta – boni amici, Pastорácia Rómov (Hľadanie rómskeho Boha), Nebezpečné spoločenstvá, rodina, škola a štát. Cieľom týchto projektov bolo odpovedať na aktuálne čiastkové otázky týkajúce sa hlavných strategických úloh, ktoré v súčasnosti SR rieši: náboženstvo, spiritualita, cirkevné právo, konfesné právo, sociológia a filozofia náboženstva, multikulturalita atď.

Náklady: 26 066 EUR

ANALÝZA VZŤAHOV ŠTÁTU A CIRKVI

Špecifikácia činnosti:

Ide o základný a aplikovaný výskum, zameraný na vývoj vzťahov štátu a cirkví v SR a vo svete, najmä v oblasti bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov medzi štátmi a cirkvami, registrácie cirkví a náboženských spoločností ako špecifického nástroja štátov pri uplatňovaní cirkevnej politiky, ekonomického zabezpečenia cirkví a stavu reštitúcií cirkevného majetku, najmä v súvislosti s podporou cirkví a náboženských spoločností zo štátneho rozpočtu. Výskum je zameraný na ekonomické, právne, politické, bezpečnostné i spoločenské aspekty vzťahu štátu a cirkví v SR a vo svete.

Súčasťou vytvorenia celkového obrazu je monitoring cirkevnopolitických udalostí za uplynulý rok a zostavenie ich prehľadu (súčasť ročenky), dokumentácia (formou fotokópií, anotácií, rešerší, prekladov), budovanie odbornej knižnice, komparatívny výskum, reflexia pôsobenia registrovaných cirkví a náboženských spoločností, najmä v SR. Získavanie relevantných informácií je nevyhnutnou podmienkou pre posudzovanie verejných úloh náboženstiev a vytváranie právnych rámcov pôsobenia náboženstiev v spoločnosti. Odborné analýzy variantov súčasnej cirkevnej politiky i jej trendov v SR, v európskych krajinách a vo svete môžu slúžiť ako podklad pre výkon štátnej cirkevnej politiky v SR – pri tvorbe legislatívnych noriem a komparácie so zahraničím. Sem patrí aj príprava analytického materiálu, mapujúceho a hodnotiaceho proces reštitúcií z hľadiska občianskeho a cirkevného práva a objasnenie problematiky majetku cirkví, ako aj analýza a spracovanie zmluvných dokumentov medzi SR a Svätou stolicou, resp. registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. S tým súvisí aj vytvorenie podkladového materiálu pre rozhodovanie v rámci prípravy nových právnych noriem upravujúcich ekonomické zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností.

V rámci prioritných projektov v roku 2009 sme realizovali:

Clara pacta – boni amici: zmluvné vzťahy medzi štátom a cirkvami

Témou tohto projektu a rovnomenného zborníka sú zmluvné vzťahy medzi štátom ako inštitúciou a cirkvami a náboženskými spoločnosťami, so zameraním najmä na slovenskú realitu v porovnaní so situáciou ďalších štátov. Projekt rieši aj otázky interakcie rôznych právnych systémov, európskeho práva, medzinárodného práva, vnútroštátneho práva a kánonického práva. Výstupom je monografia štúdií slovenských i zahraničných expertov, ktorí v nej odovzdávajú svoje skúsenosti z oblasti tvorby, interpretácie a aplikácie zmlúv medzi štátom a cirkvami a ich interakcie s inými právnymi systémami, vysvetľujú úlohu kánonického práva a opisujú stav a špecifické otázky náboženskej slobody vo viacerých krajinách. Ide o rozsiahlejšiu publikáciu, ktorej ambíciou je byť základnou nosnou literatúrou na Slovensku v oblasti zmluvných vzťahov medzi štátom a cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Následne po vydaní publikácie v anglicko-slovenskej mutácii v máji 2009, sme v spolupráci s Ústavom pre právne otázky náboženskej slobody Právnickej fakulty Trnavskej univerzity usporiadali 1. júna 2009 v Trnave jednodňovú medzinárodnú vedeckú konferenciu s účasťou expertov zo SR a zo zahraničia.

Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí

V roku 2009 sme zabezpečili prípravu a realizáciu medzinárodnej odbornej konferencie venovanej aktuálnej problematike financovania cirkví a náboženských spoločností, ako aj uplatňovania ich rôznych modelov najmä v jednotlivých krajinách Európy, zvlášť strednej a východnej, komparácii dobrých praxí všetkých štátov.

Podujatie bolo trojdňové (14. – 16. októbra 2009) a malo dve časti: Prvá, dvojdňová sa uskutočnila v Bratislave v Hoteli Devín a sústredila sa na objasnenie historických koreňov a dejinne pretrvávajúcich mechanizmov previazanosti väčšiny registrovaných cirkví a náboženských spoločností v SR so štátom vo finančnej oblasti, ako aj na zhodnotenie štátneho dotačného systému v SR, sumarizáciu prínosov a negatív a modelovanie ďalšieho vývoja vzťahov štátu a cirkví v oblasti ich ekonomického zabezpečenia. V druhej časti, ktorá sa konala na tretí deň v Kňazskom seminári sv. Gorazda v Nitre, hlavnou témou bolo zhodnotenie priebehu reštitúcií cirkevného majetku v nadväznosti na návrhy nových modelov financovania cirkví. Na podujatí sa zúčastnilo 51 expertov z 22 krajín sveta, ktorí na konferencii vystúpili s 62 odbornými referátmi.

Organizovanie vlastných odborných podujatí je dôležitým prameňom nových poznatkov a skúseností v oblasti výskumu vzťahov štátu a cirkví, no nenahraditeľná je aj účasť našich odborných pracovníkov na odborných podujatiach iných inštitúcií. Pracovníci ÚVŠC sa aktívne zúčastňovali na relevantných zahraničných i domácich podujatiach venovaných otázkam vzťahov štátu a cirkví (nasleduje stručná rekapitulácia vybraných podujatí, bližšie o nich pozri v časti *Odborná spolupráca*):

- konferencia Náboženství a veřejná moc v zemích EU, jún 2009, Olomouc (ČR),
- generálne zhromaždenie riešiteľov projektu EURESIS, jún 2009, Solún (Grécko),
- medzinárodná konferencia SISR, júl 2009, Santiago de Compostela (Španielsko),
- medzinárodná konferencia 21st Century Russia: Freedom of Conscience, Religion and Church, august 2009, Petrohrad (Rusko),
- medzinárodná konferencia When East Meets West – Islam, Human Rights and Secular Values, november 2009, Istanbul (Turecko),
- záverečná konferencia REVACERN, november 2009, Budapešť (Maďarsko).

ÚVŠC podľa aktuálnej potreby spolupracoval na poli štátno-cirkevnej problematiky s Ministerstvom kultúry SR a ďalšími ÚOŠS. Na vyžiadanie vypracúval odborné posudky a stanoviská pre ÚOŠS, najmä pre zriaďovateľa – MK SR, ďalej pre MV SR (posudzovanie žiadostí o registráciu občianskych združení zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov), pre MZV SR a i. ÚVŠC pokračoval v budovaní databázy slovenských právnych noriem (v rámci rôznych rezortov), ktoré sa týkajú pôsobenia cirkví a náboženských spoločností v SR.

ÚVŠC v roku 2009 participoval na týchto medzinárodných projektoch:

EUREL – Sociological and Legal Data on Religions in Europe, vedie Francis Messner, Société, Droit et Religion en Europe, CNRS Strasbourg;

EuReSIS Net – European Studies on Religion and State Interaction, Erasmus Themating Network „Religion and State“, vedie Nikos Maghioros, Aristotle University of Thessaloniki,

Islamic Education in Europe – the Austrian Model (Islamské vzdelávanie v Európe – rakúsky model), Viedenská univerzita, Rakúsko;

REVACERN (Religion and Values in Central and Eastern Europe) - Európsky rámcový program číslo 6. Konzorcium REVACERNU pozostáva z 13 inštitúcií z 10 európskych krajín (Rakúsko, Bulharsko, Česko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko,

Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Ukrajina), ktoré boli zapojené do výskumu náboženstva a hodnôt v rámci projektu; odborný príspevok *New Forms of Traditions and New Religious Movements*.

Náklady: 52 130 EUR

Krátkodobá činnosť

EDIČNÁ ČINNOSŤ

V roku 2009 ÚVŠC vydal (zostavil, redakčne spracoval, vrátane prekladov) a zadal do tlače 4 publikácie (3 v rámci prioritných projektov, 1 bola financovaná z bežných prostriedkov organizácie). Grafické spracovanie a tlač všetkých publikácií bola zadaná dodávateľskému subjektu, vybratému na základe prieskumu trhu (podprahová metóda s nižšou cenou), ktorý uskutočňujeme každý rok v januári.

Publikácie sa bezodplatne poskytujú zahraničným hosťom a zahraničným inštitúciám ako propagácia práce ústavu, alebo formou recenzných výtlačkov, v zásade sú však určené na predaj za ceny stanovené cenovou komisiou ÚVŠC. Priemerná návratnosť v roku 2009 bola 54 %: napriek našej snahe určovať ceny vo výške stopercentnej návratnosti priamych nákladov, pri relatívne vysokých finančných nákladoch (aj v dôsledku nízkeho nákladu titulov) a reálnej marže kníhkupcov by bola takto stanovená cena privysoká a z hľadiska predajnosti nereálna. Publikačnou činnosťou však ÚVŠC zaplňa informačnú medzeru v oblasti (menšinovej) odbornej literatúry venovanej religiozite na našom trhu a aj touto formou si plní informačnú povinnosť voči slovenskej odbornej a laickej verejnosti, čo je jedným z hlavných cieľov existencie pracoviska. Témami publikácií sa snažíme pokryť spoločensky aktuálnu (i vo forme možných podkladov pre rozhodovanie štátnych orgánov), v slovenčine dosiaľ dostatočne nespracovanú oblasť výskumu religiozity.

Ponuka publikácií sa priebežne aktualizuje na webovej stránke ÚVŠC. Ponukový list publikácií spolu s objednávkovým lístkom je uverejnený na webovej stránke <http://www.duch.sk/?lang=sk&view=publikacie>.

Predaj sa realizuje priamo v sídle ÚVŠC, ďalej počas podujatí organizovaných ÚVŠC, ako aj zasielaním prostredníctvom pošty, na základe objednávky na dobierku alebo na faktúru (k cene kníh v takom prípade účtujeme balné a poštovné podľa platných cenových taríf), príp. sprostredkované formou zmluvného komisionálneho predaja so subjektmi realizujúcimi predaj kníh v sieti vybraných kníhkupectiev (v roku 2009 sme pokračovali v spolupráci v rámci komisionálneho predaja s firmami: ZAEX, Artforum, Academia, VBH-Jonatán, Petra v Prešove, SSV v Trnave). Predaj a distribúciu našich publikácií v rámci ČR zabezpečuje firma Slovenská kniha Praha. Pracovníci ÚVŠC tiež aktívne participujú na propagácii edičných výstupov ÚVŠC (zasielanie aktuálnych ponukových listov knižniciam v SR, uverejňovanie inzerátov v tlači apod.).

Vďaka koncepcii vydávania niektorých našich publikácií v bilingválnej forme (anglicko-slovenská mutácia) rozšíril sa okruh recipientov publikovaných poznatkov a

záber propagácie ÚVŠC aj v zahraničí, a tým aj predajnosť našich titulov zahraničným záujemcom.

V roku 2009 sme zostavili a vydali nasledovné tituly:

Clara pacta – boni amici: zmluvné vzťahy medzi štátom a cirkvami (M. Šmid – M. Moravčíková, ed.)

Jasné zmluvy – dobrí priatelia. Voľne preložené a výstižnejšie: Dobré zmluvy robia dobrých priateľov. Špecifický vzťah medzi štátmi a cirkvami je vo svojej podstate aj zmluvou vyjadrujúcou dohodu oboch o forme koexistencie a kooperácie. Aby bol tento vzťah čo najharmonickejší, treba ho formovať prostredníctvom jasných a dobrých dohôd, podľa ktorých obe strany vhodne a efektívne uplatňujú svoje špecifické prostriedky v prospech všestranného pozitívneho rozvoja človeka. Veríme, že k dosiahnutiu tohto cieľa prispeje aj táto monografia štúdií slovenských i zahraničných expertov, ktorí v nej odovzdávajú svoje skúsenosti z oblasti tvorby, interpretácie a aplikácie zmlúv medzi štátom a cirkvami a ich interakcie s inými právnymi systémami, vysvetľujú úlohu kánonického práva a opisujú stav a špecifické otázky náboženskej slobody vo viacerých krajinách. Slovensko-anglická mutácia.

Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkví 2008 (M. Moravčíková – E. Valová, ed.)

Ročenka prezentuje skrátenú verziu výročnej správy ÚVŠC 2008, prehľad cirkevnopolitických udalostí roka 2008 a odborné príspevky na aktuálne témy, ako napr.: exkomunikácia biskupov Bratstva sv. Pia X.; stav náboženskej slobody v SR; prvky inkulturácie v kánonickom manželskom práve; Masarykov agent medzi katolíckmi v USA; vzťah cirkvi k nekresťanským náboženstvám z hľadiska spásy; o preklade Koránu z arabského jazyka do slovenského jazyka; výzvy pre slovenský pentekostalizmus; zmŕtvychvstanie ako religiózny fenomén v kontexte učenia Sri Chinmoya a i.

Pastorácia Rómov (Hľadanie rómskeho Boha) (L. Grešková, ed.)

Zborník z rovnomenného odborného seminára, ktorý usporiadal ÚVŠC v spolupráci s CO MK SR 15. 10. 2008 v Bratislave. Príspevky poukazujú na možnosti a problémy nielen duchovenského pôsobenia cirkví a náboženských spoločností medzi rómskym etnikom ale aj na možné mechanizmy štátnej podpory pastoračných a charitatívnych aktivít cirkví a náboženských spoločností, ktoré napomôžu duchovné pozdvihnutie a kultiváciu života Rómov a prispejú k riešeniu rómskej otázky na Slovensku.

Nebezpečné spoločenstvá, rodina, škola a štát (M. Lojda, ed.)

Zborník z rovnomenného odborného seminára, ktorý sme zorganizovali 12. 11. 2008 v Bratislave. Podujatie bolo venované úsiliu potenciálne nebezpečných spoločenstiev prenikať do edukačných systémov prostredníctvom alternatívneho vzdelávania (napr. Rodová škola). Pozvaní psychológovia, pedagógovia, duchovní, sociálni a osvetoví pracovníci i príslušníci policajného zboru tu mali možnosť prezentovať a porovnávať svoje poznatky a skúsenosti v tejto oblasti.

Náklady na edičnú činnosť: 13 777 EUR

Tabuľka č. 4.2

Vybrané výkonné ukazovatele za rok 2009 a porovnanie s rokom 2008

Ukazovateľ	2008	2009	Index (2/1)
a	1	2	3
výnosy celkom	128 660	171 571	1,33
prevádzkové dotácie	119 299	162 565	1,36
tržby z predaja výr. a služieb	3 220	3 766	1,17
ostatné výnosy	6 141	5240	0,85
Náklady na hlavnú činnosť	128 593	171 304	1,33
spotrebované nákupy	7 701	7 253	0,94
služby	29 609	62 778	2,12
osobné náklady	84 877	96 925	1,14
dane a poplatky	365	404	1,10
ostatné náklady	597	209	0,35
odpisy	1 029	842	0,82
tvorba zák. rezerv	4 415	2 893	0,66
Hospodársky výsledok	67	267	3,98

5. Rozpočet organizácie

V rámci bežného transferu boli organizácii schválené finančné prostriedky vo výške 133 307 eur, po úprave 172 041 eur, v tom: účelovo určené finančné prostriedky na vydanie edičných titulov a na zorganizovanie medzinárodnej konferencie vo výške 41 400 eur.

Tabuľka č. 5.1

v EUR

	Ukazovateľ	Skutočnosť 2008	Schválený rozpočet 2009	Upravený rozpočet 2009	Skutočnosť 2009	Z toho z transferu	% čerpania 4:3
a	b	1	2	3	4	5	6
B e ž n ý t r a n s f e r	Výnosy spolu (6..)	128 660	135 763	174 497	171 571	163 407	98
	Z toho:						
	Prevádzková dotácia (691) (681,682)	120 328	133 307	172 041	163 407	163 407	95
	Tržby za predaj (601+602)	3 253	2 456	2 456	3 766		153
	Z toho						
	Tržby z prenájmu						
	Iné ostatné výnosy a tržby (649 + 651,652)	5 079	0	0	4 398		
	Náklady spolu (5..)	128 593	135 763	174 497	171 304	163 407	98
	Z toho:						
	Spotrebované nákupy (50)	7 701	6 672	7 006	7 253	4 774	103
	Služby (51)	29 609	32 398	69 578	62 778	62 612	90
	Z toho:						
	Reprezentačné (513)	564	597	597	270	270	
	Osobné náklady (52)	84 877	94 502	95 722	96 925	94 635	101
	Z toho:						
	Mzdové náklady (521)	61 873	68 942	70 162	71 929	69 971	
Dane a poplatky (53)							
Náklady finančné, ostatné (54, 56,)	963	2 191	2 191	613	544		
Odpisy, predaný majetok, rezervy.. (55)	5 444			3 735	842		
Z toho:							
Odpisy N a HIM (551)	1 029			842	842		
Hospodársky výsledok (+/-)	67	0	0	267	0		
K a p i t. t r a n s f e r	Nákup NIM a HIM – spolu	1 095					
	Z toho menovite:						
	V rámci modernizácie Výpočtovej techniky - PC						

Komentár:

Hodnotenie výnosov: V porovnaní s plánovaným príjmom z tržieb z predaja publikácií vo výške 2 456 EUR, skutočnosť činila 3 766 EUR. Ide o nepravidelné príjmy organizácie, z ktorých výnos je možné plánovať iba odhadom.

Hodnotenie nákladov: Rozdiely s prihliadnutím na plánovaný rozpočet podľa účtovných skupín sú minimálne z dôvodu maximálnej úspornosti a hospodárnosti pri obstarávaných tovaroch a službách.

Hospodársky výsledok: Hospodársky výsledok bol kladný, v sume 267 eur, vzhľadom na nové postupy účtovania, keď výnosy sa účtujú pri výdavkoch a vlastné zdroje príjmov sú minimálne.

Podnikateľskú činnosť organizácia nevykonáva.

Kapitálové investície na rok 2009 organizácii neboli pridelené.

6. Personálne otázky

Počet zamestnancov: Fyzický stav zamestnancov k 1. 1. 2009 bol 7 (keďže jeden odborný pracovník je uvoľnený na výkon verejnej funkcie a jedna pracovníčka čerpá od 15. 2. 2007 materskú, resp. rodičovskú dovolenku), z nich tri pracovníčky (ekonómka, mzdárka a upratovačka) sa delili o jedno systemizované miesto formou čiastočných úväzkov; od 1.7.2008 ekonómka prešla na plný úväzok. Fyzický stav k 31. 12. 2009 bol 7, priemerný prepočítaný stav zamestnancov bol 7.

Štruktúra zamestnancov: Piaty zamestnanci boli v roku 2009 zaradení ako odborní pracovníci, majú vysokoškolské vzdelanie. Ďalší traja majú stredoškolské vzdelanie. Technicko-administratívne práce sú vykonávané tromi pracovníčkami (ekonómka, mzdová účtovníčka, upratovačka). Priemerný vek zamestnancov bol 42 rokov.

Organizačná štruktúra organizácie: V roku 2009 bola organizačná štruktúra pracoviska nezmenená – rozčlenená do troch sekcií: úsek riaditeľa, sekcia pre výskum tradičnej religiozity a sekcia pre výskum netradičnej religiozity.

Aktivity na rozvoj ľudských zdrojov: ÚVŠC umožňuje ďalšie odborné vzdelávanie 2 zamestnancov, ktorí pokračujú v postgraduálnom štúdiu; jedna pracovníčka ukončila v roku 2009 štúdium obhájením titulu PhD. V roku 2009 navštevovala 1 pracovníčka kurz anglického jazyka. Jazykové kurzy sú pre zamestnancov nevyhnutné z dôvodu prehĺbenia a oživenia nadobudnutej znalosti cudzích jazykov. V súčasnosti sme schopní plynule komunikovať v anglickom, nemeckom, ruskom a francúzskom jazyku.

Personálna činnosť bola v hodnotenom roku riadená v zmysle Zákonníka práce, ako aj príslušných interných smerníc ÚVŠC. V roku 2009 nebolo potrebné riešiť nijaké narušenia pracovnoprávných vzťahov alebo iné sťažnosti týkajúce sa pracovníkov ÚVŠC.

7. Ciele a prehľad ich plnenia

Hlavné ciele organizácie sú stanovené v súlade s poslaním ÚVŠC ako špecializovanej inštitúcie pre interdisciplinárne štúdium a analýzu vzťahov štátu a cirkví a spoločenských náboženského charakteru, ktorá svojou informačnou, dokumentačnou, analytickou, konzultačnou, ako aj prednáškovou a edičnou činnosťou plní stanovené úlohy, aktualizované v súlade s požiadavkami zriaďovateľa i potrebami spoločenskej praxe a konkretizované v jednotlivých oblastiach činnosti. Všetky hlavné priority boli v roku 2009 splnené.

8. Hodnotenie a analýza vývoja organizácie v roku 2009

Činnosť ÚVŠC v roku 2009 bola zabezpečovaná rozpočtovými prostriedkami, ktorých členenie je rozvedené v kapitole č. 5.

Popis a hodnotenie činnosti ÚVŠC v kapitolách 4 a 5 svedčí o jeho celospoločenskom poslaní ako jedinej štátnej, konfesionalne neutrálnej inštitúcie v oblasti štúdia, analýz a výskumu tradičnej a netradičnej religiozity a o jeho význame aj z hľadiska ambícií našej krajiny plne sa začleniť do európskych štruktúr (pozri Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950; čl. 6 Zmluvy o EÚ z roku 1992; čl. 13 Amsterdamskej zmluvy z roku 1997; Deklaráciu o postavení cirkví a nekonfesionalných organizácií z 2. 10. 1997; Chartu základných práv EÚ zo 7. 12. 2000; Európsku sociálnu chartu z 18. 10. 1961; Rezolúciu Európskeho parlamentu o sektách v Európe z 29. februára 1996; Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy č. 1412 z roku 1999 o ilegálnych aktivitách siekt).

Vzhľadom na poslanie ÚVŠC a z neho vyplývajúci dominantne nekomerčný charakter distribúcie výstupov činnosti, predovšetkým formou všeobecne dostupných informácií (aj na báze zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám), je prirodzené, že financovanie jeho činnosti zabezpečuje štát, a ÚVŠC v podstate nemá relevantné mimorozpočtové zdroje.

Určité tržby nadobúda ÚVŠC predajom vlastných publikácií (priamym alebo komisionálnym), v roku 2009 s priemernou návratnosťou 54 %. Vydavateľská činnosť takto predstavuje prakticky jediný významnejší zdroj mimorozpočtových príjmov ÚVŠC, ale jej produkty sú súčasne aj najvýraznejším a najreprezentatívnejším odborným výstupom pracoviska.

Na základe hodnotení činnosti ÚVŠC (polročných a výročných) možno uviesť nasledovné:

1. ÚVŠC plní svoje poslanie v rozsahu zodpovedajúcom odbornému potenciálu pracoviska, technickým podmienkam i výške poskytnutého štátneho príspevku – a to i napriek neúplnému stavu pracovníkov (jeden odborný pracovník uvoľnený na výkon verejnej funkcie a jedna odborná pracovníčka na materskej dovolenke), vďaka nasadeniu pracovného tímu a jeho schopnosti získať pre spoluprácu externých odborníkov doma i v zahraničí.

2. Kvalitu a odbornú úroveň sa pracovisko snaží stupňovať zlepšujúcou sa odbornou úrovňou vlastných zamestnancov, spolupracujúcich subjektov, zvyšovaním úrovne technického vybavenia pracoviska.

Pre úspešné plnenie cieľov a úloh organizácie je nevyhnutné podporovať spoluprácu so zahraničím a zabezpečovať aplikáciu získaných poznatkov v našich podmienkach.

9. Hlavné skupiny užívateľov výstupov organizácie

Odborné výstupy ÚVŠC – analýzy, posudky, stanoviská – sú určené predovšetkým MK SR ako zriaďovateľovi, ktorý ich ďalej využíva v rámci svojej kompetencie v problematike vzťahov štátu a cirkví. Ďalšími užívateľmi sú ostatné ÚOSS, najmä Ministerstvo vnútra SR, Úrad vlády SR, Ministerstvo zahraničných vecí SR, Ministerstvo obrany SR, Národná rada SR, Kancelária prezidenta SR a pod., Prezídium Policajného zboru, tlačové a elektronické médiá, ústredia cirkví a náboženských spoločností, inštitúcie štátneho i neštátneho sektora, univerzity, stredné a základné školy, odborná a laická verejnosť podľa aktuálnych potrieb spoločenskej praxe.

Odborné konzultácie a poradenské služby, najmä v oblasti pôsobenia nových náboženských smerov, poskytujeme bezplatne, čo využívajú predovšetkým rodičia, ale aj študenti pri písaní graduačných prác. ÚVŠC poskytuje konkrétnu a účinnú pomoc osobám, ktoré sú presvedčené o poškodení svojej osoby, blízkych alebo rodinného spoluzití niektorými náboženskými spoločenstvami, resp. manipulatívnym pôsobením v náboženskom prostredí. Usiluje sa systematicky budovať sieť spolupracovníkov z oblasti pomáhajúcich profesií, aby sa kvalitatívna úroveň tejto špecifickej služby občanom neustále zvyšovala.

Edičné projekty sú určené širokej odbornej i laickej verejnosti, bezpečnostnej komunite, religionistom, teológom, duchovným, sociológom, psychológom, politológom, žurnalistom, pedagógom, sociálnym a výchovným pracovníkom a ďalším odborníkmi. Pravidelným, už tradičným výstupom je ústavná ročenka, ktorá obsahuje prehľad najdôležitejších cirkevnopolitických udalostí doma i v zahraničí a štúdie venujúce sa aktuálnym otázkam a rozličným aspektom skúmanej problematiky.

Informácie o poslaní, kontaktoch a aktivitách ÚVŠC možno získať na našej webovej stránke www.duch.sk.

Bratislava, dňa 17. 2. 2010

ThLic. Michaela Moravčíková
riaditeľka

Príloha: Hodnotenie činnosti a hospodárenia za rok 2009